

ПОЕТИЧНА ПЕДАГОГІКА МАРІЙКИ ПІДГІРЯНКИ

Лідія ХОДАНИЧ, канд. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та психології,
Закарпатський ІППО

Кілька десятиліть тому запропонована тема, напевно, була би менш актуальною, ніж нині. Дитина приходиться у світ, щоб навчитися бути щасливою... А в школу? Вимірюючи ай к'ю й компонує моделі інтелекту, наука, водночас і педагогічна, мало просунулася в пошуках ключів до щастя. У розповіді про педагогічне мистецтво поетеси і вчительки Марійки Підгірянки маємо на оці зокрема і таке значення слова поетичний як сповнений краси, душевної теплоти, захоплення і натхнення. Педагогіка іншою не буває.

Понад сорок років разом з чоловіком Августином Домбровським Марія Омелянівна Домбровська-Ленарт навчала дітей у різних школах Галичини та на Закарпатті. Вдосконалюючись як вчителька початкової школи, опанувала і переймала передові методики, при цьому твердо наголошувала на необхідності використовувати в педагогічній практиці своє, рідне, народне, переконливо доводила роль художнього слова, казки та пісні в житті дитини і витворила, за висловом С. Жупанина, свою неповторну поетичну педагогіку, в якій злились воєдино надбання народної педагогіки й естетика поетичного слова.

Спробуймо проаналізувати (не перестаравшись, аби не втратити чарівність і насолоду), як так стається, що кожен твір Марійки Підгірянки дарує маленькому читачику радість, світло добра, відчуття гармонії і віру в щастя.

Родинні цінності у творах поетеси

Перше, що робить поетесу в спілкуванні з дітьми по-особливому щирою, це талановито вимальований **образ родини як теплого гнізда**. Згадаймо, що любов до рідної хати і сім'ї в дитини закладається на підсвідомому рівні і пов'язується з інстинктом самозбереження, що неможливо навчити

любити людство без сформованої в дитинстві любові до свого, рідного. "Своє" приходиться із запахами, дотиками, звучанням рідних голосів, візуалізацією світу з вікна батьківської хати, рідного порогу чи двору. Вдивімося у вірш "Нова хата", написаний 1926 року і введений у читанки того періоду на Закарпатті.

Тесляре, тесляре, збудуй мені хижку,
В зеленім садочку, в цвітистім затишку.
Муляре, муляре, збудуй піч рівенько,
Аби взимку було у хатці тепленько.
Столяре, столяре, став двері, віконця,
Двері од дороги, а вікна до сонця.
А ти, пане скляре, встав скло ясне в рамку,
Аби мені сонце світило од ранку.
Ти, пане замкарю, зготов мені ключі,
І міцні зависи, і замки блискучі.
Ой, замки блискучі легко отворяти,
Аби добрі люди ступали до хати.

Будувати хату — одна з улюблених дитячих ігор, тому вірш засвідчує водночас і реальність, і дитячу гру як умову успішної соціалізації. Скільки в цьому невеликому тексті символів і виховних констант! Хата для людини — основа родинності й затишку, центр, від якого починається утвердження себе в світі. Піч — серцевина матеріального в родині. Відкритість людини суспільству як умову гармонійного життя втілено в символах дороги й дверей; світло як щастя й радість в родині — вікон і сонця в них.

Дитині неспроста доводять, що хата — колективний труд. Малюка вчать поважати людську працю та ремесло як основу добробуту родини й функціонування суспільства. Сад довкола — щедрий дар рідної землі, цікавий зелений всесвіт, у якому на дитину чекають приємні несподіванки. Коли ж зустрічаємо неодноразово вималюваний у творах образ дідуса із внучам, який гуляє рідним садом, тоді сад вже не сад, а прообраз світу, у якому дідусь відкриває внукові головні закони життя.

Мій дідусь старенький,
Як голуб сивенький.
По садочку ходить
І мене, малого,
Онученька свого,
За рученьку водить.
По садочку ходить,
Яблучка знаходить,
Ще й горішків зерна.
Дідусь любий, милий,
Голівка сріберна.

(“Мій дідусь”, 1926)

Ви вже, мабуть, збагнули, що Марійка Підгірянка послідовно й ненастанно сповідувала у своїй творчості **родинну педагогіку**, в якій зосереджено досвід створення і збереження сім’ї, виведено систему моральних імперативів родини, що дають їй змогу розвиватися та плекати осяйні дитячі душі.

Поетеса із замилюванням малює звичайну сімейну картину, коли всі клопочуться коло чогось, адже **родина тримається спільним трудом**. Допомога дітей заохочувалась дорослими, перша праця для малюків ставала можливістю заслужити похвалу, відчутти себе потрібними, і процес виховання відбувався природно, ненав’язливо в самому плині побутових подій.

У нас так мило дуже –
В піч кладемо дров в’язку,
Дідусь коника струже,
Бабуся каже казку.
Нянько корито теше,
Мама пряде куделю,
Ганя Юрця колише:
– Ой, люлю, Юрцю, люлю!

(“У нас”, 1926)

Родинна педагогіка ґрунтується на формуванні в дітей відчуття любові між членами родини. Недарма ж у народі кажуть: “Коли родина не збісна*, тоді й хижа не тісна”. Батькам важливо закласти в родині любов між дітьми — це їхня надія на добру старість. У Марійки Підгірянки є вірші, у яких ідеться про те, як старша дитина забавляє молодшу (“Колисанка”), як дівчинка з радістю вишиває маленькому братові сорочечку (“Мала шевкиня”), як діти допомагають батькам вибрати восени картоплю (“Грулі”) чи взимку вивезти дрова з лісу (“По дрова”).

* Збісний — скажений, гнівливий, несамовитий.

Марійка Підгірянка

(Марія Омелянівна Домбровська-Ленарт)

(1881–1963)

Народилася **29 березня 1881 р.** в селі Білі Ослави на Прикарпатті в багатодітній сім’ї лісничого, німця за національністю.

Сама вивчилася читати й писати. До 11 років жила в дідуса, священника Миколи Волошина, який забезпечив їй подальшу освіту й прищепив любов до літератури. У **1892–1894 рр.** навчалася у двокласній початковій школі села Уторопи.

Екстерном склала іспити за гімназію, а в червні **1900 р.** у Львові — за вчительську семінарію.

1908 р. з благословення Івана Франка видала першу поетичну збірку “Відгуки душі”.

На Закарпатті опинилася в **1919 р.**, коли воно після розпаду Австро-Угорщини увійшло до складу Чехословаччини й розпочалася розбудова української школи. Працювала вчителькою початкових класів у селах Порошково та Зарічево, брала активну участь у національно-культурному русі, виступала на вчительських з’їздах, друкувала свої твори у педагогічній пресі та журналах для дітей.

Видала три поетичні збірки для дитячого читання в початковій школі: у **1925, 1927** — “Ластівочка”, у **1926** — “Збірник віршів для підкарпатських діточок”, а також п’єси для шкільних театрів, патріотичні вірші для пластунів.

З **1929 р.** працювала на Прикарпатті вчителькою, директором початкової школи.

Член Спілки письменників України з **1958 р.**

Бібліографія

ЖИВОТВОРНА СПАДЩИНА

У попередніх числах журналу ви можете ознайомитися з творчим доробком таких українських педагогів:

- [Мирослава Боришевського \(2015, № 11\);](#)
- [Василя Зеньківського \(2017, № 2, № 6\);](#)
- [Миколи Корфа \(2017, № 1\);](#)
- [Івана Сікорського \(2018, № 3\);](#)
- [Василя Сухомлинського \(2013, № 5\).](#)

Аби замовити ці журнали,
телефонуйте до редакції:

044-486-13-32, 067-504-50-22,

050-761-72-59

Навчально-методичне забезпечення до підручника інтегрованого курсу

НОВА
УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

Я
ДОСЛІДЖУЮ
СВІТ

1
КЛАС

Робочий зошит учня

(О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко)

- ✓ Сучасний дружній до дитини формат
- ✓ Багато матеріалів для дослідницької діяльності
- ✓ Завдання, які допомагають малятам активно конструювати знання
- ✓ Цікаві комунікативні вправи

Заирніть
у зошит тут —
svitdovkola.org/1/1

ЗАМОВИТИ

Набір сюжетних картин

Яскраві малюнки-історії для групової роботи, які пов'язують всі освітні галузі й можуть стати центром тижня — його яскравим початком і чудовим підбиттям підсумків

Підписуйтеся
на розсилку сайту
SVITDOVKOLA.ORG,
і будете в курсі всіх
новинок!

Набір ігрових полів

Захопливі настільні ігри для групової роботи, які допомагають закріпити та поглибити знання, набуті протягом тижня

БЕЗКОШТОВНО!

Е-матеріали

на сайті svitdovkola.org

Планування освітньої діяльності, конспекти тематичних тижнів, інтерактивні презентації, матеріали для роздрукування тощо

БЕЗКОШТОВНО!

Навчальні матеріали стануть добрими помічниками творчого вчителя і вдало доповнять будь-який підручник курсу “Я досліджую світ”

Замовляйте
навчальні матеріали
у Видавництві “Світич”
(067) 504-50-22
(050) 761-72-59
books@dvsvit.com.ua
svitdovkola.org